

réce. A gombosi rét megannyi más madár-fajnak ad otthont, szikes talaja, sztyeppéje pedig hajdan a birkanyáj, ma a savas földet elviselő ritka növények területe. A szikesek peremén álló százéves tölgyek nyugalmat árasztanak a pihenni vágyóknak, valamint a vadászturizmusnak hódolók tiszteletét is kiváltják.

A Hódság közelében lévő Donja Branjevina régészeti lelőhely ismert archeológiai terep, ahol az európai gabonatermesztés legkorábbi emlékei is felszínre kerültek, s a régészek itt találták meg az Európa-szerte elhíresült *Vöröshajú istennőnek* nevezett őskori áldozati szobrocskát is. Ő lett a legismertebb *hölgy* az egész városban, szobrot is emeltek neki.

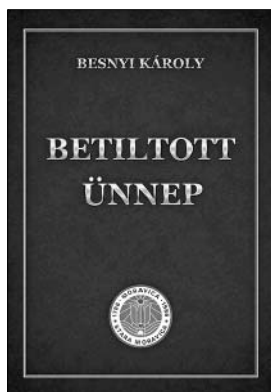
Vladimir Stojanović szépséges és finom nyomású színes könyve Bácsországunk olyan vidékére kalauzolja el az olvasót, amely kevésbé ismert, de sok érdekes lát-nivalót kínál. A szerző Nyugat-Bácska jeles kutatói közé tartozik.

(Vladimir Stojanović: *Odžaci, baština na dlanu*. PMF Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo. Novi Sad, 2020. 120 oldal)

Silling István

EGY JELENTŐS ÉVFORDULÓ BETILTÁSÁNAK HITELES TÖRTÉNETE

„Nyakas emberek a morovici-ak. »Kunok« – mondják ró-luk, amely meghatározással nem annyira eredetükre, mint inkább jellemükre utalnak” – kezdi kötetét Besnyi Károly, az ismert morovici (bácskos-suthfalvi) helytörténész. Mit is akartak ezek a moroviciak ünnepelni 1986-ban, amit az akkori hatalom betiltott? Tulajdonképpen semmi különösét, csak azt, hogy 200

éve települt újra Ómoravica (hivatalos nevén Stara Moravica), a ma Bácskossuthfalva nevet viselő szerbiai, vajdasági falu. Az ünneppsorozat betiltása történetének megírására vállalkozott a szerző. A falu tíz évig készült a nagy esemény megünneplésére, amit közvetlenül a megrendezése előtt akadályozott meg a regnáló hatalom. Pontosan miért, ma sem tudni. A kötet objektivitása, dokumentumokra hivatkozása közelebb visz bennünket az akkori mechanizmus működésének és logikájának megértéséhez, de pontos választ nem lehet adni. Azt hiszem, a szerzőnek sem ez volt a célja, inkább dokumentálni, bemutatni a történeteket. Nem bűnösöket keres, hanem dokumentumok alapján bemutatja, mi történt. A kötet túlmutat egy falu jubileumán, annak betiltásán, a szocialista Jugoszlávia utolsó évei működésének láttelepe a betiltás ténye, amikor ott is ellenséget láttak a hatalmon lévő politikusok, ahol nem volt.

A falu újratelepítése évének az 1786. évet tartják, amikor a Nagykunságból – Karcagról, Kunmadarasról és Jászkisérről – 334 család kelt útra, és vállalkozott arra, hogy a számukra kijelölt Omorovicza pusztán új falut, új otthont teremtsen magának. A későbbiek során sokan és sok más helységről telepedtek le a faluban. Ennek folytán a kezdeti nagykun származású, református vallású lakosság összetétele jelentősen megváltozott.

A kötet két részre tagolódik: az elsőben bemutatja a jubileumi előkészületeket, majd a betiltás körülményeit taglalja közel 70 oldalon, míg a másodikban *Válogatás az évforduló dokumentumaiból* címmel 70 oldalas dokumentumgyűjteményt közöl, ami páratlan a maga nemében, a kutató alaposságának és mindenre kiterjedő figyelmének bizonyítéka, és a téma további kutatását is nagyban megkönnyíti.

Hatalmas munkát végzett a szerző. Szinte a kötet minden mondata dokumentált és lábjegyzettel ellátott. Besnyi Károly így szól erről kötetében a *Zárógondolatok* fejezetben (64. oldal): „Az előző oldalakon tényeket közöltünk. Biztosan nincs itt minden vonatkozó adat, csupán, ami kiderült az előkerült dokumentumokból, de talán elegendő ahhoz, hogy átfogó képet kapjunk az események egymásutánjáról és összefüggéseiről. Meglehető, túlságosan is »tömény« közlés ez, nagyon is a dokumentumokra összpontosít, és hiányoznak belőle az értékelést megkönnyítő magyarázatok.” Szerintem nem baj a tömény közlés, mivel így elkerülte a találgatásokat, újabb legendák nem születtek és adott esetben a kérdésben nem is kell állást foglalni. A tények maguktól beszélnek.

(Besnyi Károly: Betiltott ünnep. Ómorovica 200 éves évfordulója, amit nem engedtek megünnepelni. Monográfia. Helytörténeti Egyesület, Bácskossuthfalva, 2020. 224 oldal)

Györe Géza

CSODÁLATOS ALBUM MÁRTON ÁRONRÓL

Márton Áron és bölcsőhelye – Csíkszentdomokos hitvallója címmel a főpásztor halálának 40. évfordulójára jelentetett meg egy csodálatos albumot a PéterPál Könyv Kiadó (www.erdelyalbum.hu), amelyben Márton Áron emberi nagyságát, kiemelkedő személyiségének lélekformáló erejét, az iránta érzett tiszteletet és szeretetet, valamint drámai életútját mutatja be a bölcsőtől a sírig a *Magyar Örökség Díjas* szerzőpáros.

Nagyrabecsülés, tekintély, elismerés, alázat övezte alakját, s lengi körül ma is. Ilyly Gyula nem véletlenül nevezte különleges szóeleménnyel *emberkatedrális*nak. Az ismeretterjesztő fotóalbum a legendás püspök életét, elhivatottságát, Istenbe és az emberekbe vetett hitét mutatja be, kiemelve az erdélyi tájakhoz, az emberekhez, a szü-

lőfaluhoz, Csíkszentdomokoshoz fűződő kapcsolatait, érzelmeit.

Márton Áron olyan személyiség, aki mai is példakép lehet. Átszötte életét a magyar történelem: az első világháborúban Doberdónál harcolt, Trianon után képviselte a magyar közösséget, a Jad Vasem (Izrael Állam által 1953-ban alapított intézet) ki-tüntette *A Világ Igaza* címmel, mert kiállt a zsidóság mellett. A kommunizmus éveit alatt üldözték. Egész életében csak a jótette, következetesen ugyanazt képviselte végig, mégis 77 ezer oldalnyi anyag gyűlt össze róla a *Securitaténál*.

A fotóalbum beilleszkedik a szerzők kiemelkedő erdélyi egyéniségeket ismerető könyveiknek a sorába, de több is ennél: a szülőfalu mellett bemutatja a gyulafehérvári püspökséget, valamint azt, hogy Márton Áronnak boldoggá avatása előestéjén máig élő tisztelete

van, sok-sok, ma is aktív papot ő szentelt fel, akiknek személyéhez kötődő történetei, bérmálási emlékei vannak. De nem csak a katolikusok, hanem a protestánsok és a nem vallásosok körében is megkülönböztetett tisztelet övezi a nemzetért és a kommunizmus ellen való kiállásáért.

Egykori püspöki titkára, Bara Ferenc csíkdánfalvi plébános a kötet előszavában többek között a következőket írja: „... rendíthetetlen hitével belegyökerezve a biztosságos Sziklába, Istenbe, végezte papi és főpásztori munkáját. Ebbe a Sziklába kapaszkodva állta a viharok tépését, és lett sziklaszilárd, aki a két világháború borzalmaiban, az üldözöttek védelmezésekor, a börtön falai között hat éven át 6202-es számú rabként, kényszerlakhelyének tíz évig tartó foglyaként, majd súlyos betegségében

